

NC
DO

ONDERZOEK

PERSPECTIEVEN VAN KINDEREN OP DUURZAAMHEID

Duurzaamheid is duidelijk een onderwerp dat leeft onder kinderen. Maar liefst 80 procent van de kinderen van 9 tot en met 12 jaar zegt graag goed voor de aarde te willen zorgen, zodat er later ook nog mensen kunnen wonen. Hoe denken kinderen verder over duurzaamheid? Wat weten en doen kinderen op het gebied van water, voedsel, klimaat en energie? Maken kinderen zich zorgen om de hoeveelheid water, voedsel en energie in de toekomst? Wie zou volgens kinderen deze vraagstukken het beste kunnen aanpakken? En zien ze daarbij ook een verantwoordelijkheid voor zichzelf? Dit onderzoek probeert deze vragen te beantwoorden en wil daarbij dieper ingaan op de visie van kinderen op duurzaamheidsvraagstukken om zo de stem van kinderen te betrekken in het publieke debat over de toekomst van de wereld.

NCDO heeft in februari 2013 een survey-onderzoek uitgevoerd onder kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 12 jaar. De vragenlijst bevatte vragen over gedrag, kennis en opvattingen over duurzaamheid en werd door 1.033 kinderen ingevuld. Op basis van deze gegevens beschrijven we in deze rapportage voor de thema's water, voedsel en klimaat en energie hoe duurzaam kinderen zich gedragen, hoe goed ze

op de hoogte zijn van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, hun bezorgdheid over de toekomst, hun eigen capaciteit en bereidheid om iets bij te dragen en hun visie op de meest geschikte actor om mondiale uitdagingen aan te pakken. Daarnaast gaan we in op de mate waarin kinderen een rol voor zichzelf of voor een officiële vertegenwoordiger binnen het mondiale debat zien weggelegd. De resultaten uit het kwantitatieve onderzoek worden aangevuld met conclusies op basis van focusgroepen met Nederlandse kinderen over water, voedsel en klimaat en energie.

Duurzaam gedrag

Uit de resultaten blijkt dat kinderen zich duurzaam gedragen. Bijvoorbeeld drie kwart van de kinderen gaat zuinig om met water door tijdens het tandenpoetsen de kraan uit te zetten. Bijna twee derde van de kinderen eet en drinkt wel eens lokaal geproduceerde levensmiddelen. De helft van de kinderen gebruikt wel eens fairtrade levensmiddelen en iets minder dan de helft eet en drinkt wel eens biologische producten. Wat betreft mobiliteit vertoont het merendeel van de kinderen, ruim twee derde, duurzaam gedrag door zelf liever met de fiets te gaan dan zich met de auto te laten brengen. Bijna de helft van de kinderen doet vaak

of altijd lampen uit als ze voor niets branden en zet vaak tot altijd de televisie helemaal uit, inclusief het *standby*-knopje. Als het thuis koud is doet minder dan een derde van de kinderen liever de verwarming hoger dan een trui aan te trekken. Ruim twee derde van de kinderen doet dit soms tot nooit.

Kennis en opvattingen over duurzaamheid

Het begrijpen van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld is nog moeilijk voor veel kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 12 jaar. Een stelling over het verband tussen smeltende ijskappen en de situatie in Nederland wordt wel beter begrepen door oudere kinderen (11-12 jaar) dan door jongere kinderen (9-10 jaar).

Kinderen maken zich meer zorgen om de rest van de wereld dan om Nederland. Een zesde van de kinderen maakt zich namelijk zorgen om water- en voedselschaarste in Nederland, terwijl twee keer zoveel kinderen zich zorgen maken om water- en voedselschaarste wereldwijd. Een vierde van de kinderen maakt zich zorgen om overstromingen als gevolg van klimaatverandering. Hierbij is er geen verschil tussen zorgen over Nederland en over de wereld in zijn geheel.

Maar liefst 80 procent van de kinderen zegt graag goed voor de aarde te willen zorgen, zodat er later ook nog mensen kunnen wonen. Daarnaast wil 44 procent van de kinderen graag meedenken over de toekomst van de wereld. Hoewel ruim de helft van de kinderen bevestigend antwoord op de stelling 'iedereen kan iets doen tegen de opwarming van de aarde, ook ik', vindt een grote meerderheid het aanpakken van dit soort mondiale vraagstukken toch vooral iets dat door alle landen in de wereld samen gedaan dient te worden.

Twee op de vijf kinderen hechten belang aan vertegenwoordiging door een Ombudsman voor Toekomstige Generaties, maar ook zijn twee op de vijf kinderen hier neutraal over of hebben geen mening. Opvallend is dat meer jongere kinderen (van 9 en 10 jaar) het belang van een Ombudsman voor Toekomstige Generaties zien dan oudere kinderen (van 11 en 12 jaar). Mogelijk hebben oudere kinderen meer vertrouwen in hun eigen capaciteit tot participatie en hebben zij daardoor minder behoefte aan participatie via een tussenpersoon. Dit is in lijn met de bevinding dat meer oudere dan jongere kinderen denken dat ze zelf iets kunnen doen tegen klimaatverandering.

Oplossingen van kinderen uit Nederland

Om meer inzicht te krijgen in de belevingswereld van kinderen op het gebied van duurzaamheid zijn, in aanvulling op de survey, ook verschillende focusgroepen in de bovenbouw van basisscholen verricht. Hierbij zijn participatieve methoden toegepast. Uit de focusgroepen blijkt dat Nederlandse kinderen uit groep 6, 7 en 8 al veel problemen rondom duurzaamheid kunnen benoemen. De meeste kinderen hebben daarbij ook enige kennis van problemen in ontwikkelingslanden, die zich ver van hun eigen bed voordoen. Ook al kunnen kinderen problemen goed benoemen, het bedenken van concrete oplossingen is voor de meeste kinderen lastiger. Kinderen kunnen al op veel kleine manieren bijdragen aan duurzaamheidsoplossingen. Toch zochten de kinderen in de focusgroepen vaak eerst naar grote oplossingen, waar zij zelf (nog) niet aan kunnen bijdragen. Het lijkt lastiger voor kinderen om hun eigen concrete inbreng te definiëren.

Tot slot

Uit het onderzoek blijkt dat duurzaamheid duidelijk een onderwerp is dat leeft onder kinderen van 9 tot en met 12 jaar. Hoewel kinderen graag bij willen dragen aan duurzaamheidsvraagstukken, lijkt het erop dat het begrijpen van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld op dit gebied nog lastig is voor kinderen. Daarnaast lijkt het voor veel kinderen niet duidelijk te zijn wat ze zelf concreet kunnen bijdragen aan duurzaamheid. Leraren en ouders zouden duurzaamheid tastbaarder kunnen maken voor kinderen door voorbeelden uit de directe leefomgeving van kinderen te gebruiken. Het draagt bij aan het handelingsperspectief van kinderen als die voorbeelden ook direct gekoppeld worden aan concrete oplossingen en mogelijke acties die kinderen zelf kunnen ondernemen.

Samen nadenken over duurzaamheidsvraagstukken en het delen van kennis en ervaringen in de klas is ook een goede manier om kennis en gedrag ten aanzien van duurzaamheid te versterken. Daarnaast is het nuttig om een tastbare link te leggen tussen de leefwereld van kinderen hier en de leefwereld van kinderen in andere delen van de wereld. Als Nederlandse kinderen leren over ervaringen en oplossing van kinderen uit andere landen, kan dit hun wereldwijde denkkader en gevoel van mondiaal burgerschap vergroten.

Bron

Goede, I., de, & Hoeks, C. (2013). *Perspectieven van kinderen op duurzaamheid*. Amsterdam: NCDO.

Deze onderzoekssamenvatting is een uitgave van NCDO, september 2013

NCDO, Postbus 94020, 1090 GA Amsterdam, tel +31 (0)20 568 87 55

onderzoek@ncdo.nl, www.ncdo.nl